

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
РЕГУЛЮВАННЯ МАЙНОВИХ
І НЕМАЙНОВИХ ВІДНОСИН
В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ
ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ
ЛЮДИНО-ЦЕНТРИЧНОЇ
ЦИВІЛІСТИКИ**

Колективна монографія

*За редакцією
Є. Харитонова, О. Харитонової, І. Давидової, О. Сафончик*

Одеса
Фенікс
2025

УДК 341.321:32.019.51(063)
А 43

<https://doi.org/10.32837/11300.29619>

*Рекомендовано до друку рішенням вченої ради
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 7 от 14 березня 2025 року)*

Рецензенти:

Майданик Р. А. - академік, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри цивільного права юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Гринько С. Д. - доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри приватного права Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова;

Маковій В. П. - кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін Одеського державного університету внутрішніх справ

За редакцією:

Є. Харитонов, О. Харитонов, І. Давидов, О. Сафончик

А 43 Актуальні проблеми регулювання майнових і немайнових відносин в умовах гібридної війни через призму людино-цен- тричної цивілістики : колективна монографія I за заг. ред. професорів: Є. Харитонов, О. Харитонов, І. Давидов, О. Сафончик. Одеса : Фенікс, 2025. - 512 с. - Режим доступу: <https://doi.org/10.32837/11300.29619>
ISBN 978-617-8430-52-8

Монографія містить підсумкові результати наукових досліджень представників школи людиноцентричної цивілістики за останні десять років, які присвячені аналізу правових питань впливу гібридної війни на регулювання майнових та немайнових відносин.

Розрахована на наукових та науково-педагогічних працівників, аспірантів, здобувачів вищої юридичної освіти, всіх, кого цікавить проблематика особливостей регулювання майнових та немайнових відносин в умовах гібридної війни.

УДК 341.321:32.019.51(063)

ISBN 978-617-8430-52-8

© Колектив авторів, 2025

ЗМІСТ

Авторський колектив.	5
Інтродукція. Цивілістичні школи перед викликами часу (Харитонов Є., Харитонova О., Давидова І., Сафончик О.).	7
Розділ 1. Гібридна війна як виклик людині, суспільству і праву (Євген Харитонов, Олена Харитонova).	40
Розділ 2. Людиноцентрична школа цивілістики в умовах гібридної війни (Євген Харитонов, Олена Харитонova).	94
Розділ 3. Проблеми дихотомії цивільно-правового методу під час війни (Євген Харитонов)	119
Розділ 4. Проблеми спеціальних методів цивільно-правового регулювання в умовах війни (Богдан Фасій).	154
Розділ 5. Окремі аспекти функціонального виміру цивільного права та приватного права в сучасному суспільстві (Микола Матійко)	182
Розділ 6. Право власності релігійних організацій (Юлія Кривенко).	222
Розділ 7. Конвалідація недійсних правочинів, учинених на тимчасово окупованих територіях та «сірій зоні» в умовах гібридної війни (Євген Харитонов, Микола Білошкурський).	257
Розділ 8. Права інтелектуальної власності в умовах гібридної війни (Олена Харитонova, Іван Мартинюк)	283
Розділ 9. Збалансування інтересів боржників та кредиторів у договірних відносинах в умовах воєнного стану (Неллі Голубєва)	311
Розділ 10. Договори психологічної допомоги в умовах гібридної війни (Олена Адамова).	340
Розділ 11. Порушення права на здоров'я як інструмент гібридної війни (Юлія Маршук)	373

Розділ 10

ДОГОВОРИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ

DOI 10.32837/11300.29662

Олена Адамова

кандидатка юридичних наук, доцентка

Вступ

Договори психологічної допомоги в умовах гібридної війни набувають особливої значущості, оскільки вони є як засобом індивідуального психосоціального захисту, так і важливим елементом безпеки та стійкості суспільства перед багатовимірними загрозами. В умовах гібридної війни, яка виходить за рамки традиційних збройних конфліктів і включає економічний тиск, інформаційні маніпуляції, кібератаки та підриг соціальної стабільності, психологічний вимір відіграє ключову роль. Вплив на психіку людей через страх, дезорієнтацію, деморалізацію є одним із головних інструментів гібридної агресії, і саме тому держава має забезпечити не лише фізичний, а й психоемоційний захист своїх громадян. Юридична природа договорів психологічної допомоги, їх правове регулювання, стандартизація надання таких послуг та механізми контролю за їх виконанням – це все складові ефективної відповіді на сучасні проблеми, зумовлені гібридною війною.

Особливість гібридної війни полягає у комплексному впливі на людину, суспільство, державні інститути та правову систему. Вона ведеться не лише на полі бою, а й у медійному просторі, соціальних мережах, через економічні санкції, диверсії та підригну діяльність. Як зазначають професори Харитонов Є. О. та Харитонova О. І.: «війна за своєю сутністю є не лише насильницьким деструктивним явищем у міждержавних стосунках, де воно проявляється як комплекс заходів агресора, спрямованих на захоплення чужих природних, енергетичних та людських ресурсів, «освоєння нових територій» тощо, але вона

також здійснює потужний руйнівний вплив щодо суспільства в цілому та окремих громадян держави, проти якої вчинена агресія»¹. Саме тому психологічна допомога в такому контексті є не лише питанням особистого благополуччя окремих громадян, а й стратегічним фактором збереження функціонування держави та соціальної єдності суспільства.

Договір психологічної допомоги, як правовий механізм, має вирішувати низку завдань. По-перше, він повинен забезпечувати правові гарантії отримання кваліфікованої психологічної підтримки, регламентувати обов'язки виконавців та права замовників, що набуває особливого значення у кризових ситуаціях. По-друге, він є інструментом стандартизації психологічних послуг, визначаючи кваліфікаційні вимоги до фахівців, критерії ефективності надання допомоги, особливості документального оформлення взаємодії між психологом і клієнтом. Це важливо не лише для цивільних осіб, але й для військових, ветеранів, волонтерів тощо, які зазнали серйозних психотравматичних впливів.

Саме тому виникає необхідність детального дослідження як концептуальних засад договорів психологічної допомоги, що включають їх правову природу, предмет, сторони та особливості укладення, так і правової характеристики та специфіки їх виконання в умовах гібридної війни. Аналіз цих аспектів дозволить визначити оптимальні шляхи вдосконалення нормативно-правового регулювання договорів психологічної допомоги, встановити ефективні механізми захисту прав сторін цих договорів, а також сприяти формуванню стійкої системи психологічної допомоги, здатної вирішувати проблеми, які викликані умовами гібридної війни.

1. Концептуальні засади договорів психологічної допомоги

Вивчаючи концептуальні засади договорів психологічної допомоги, у першу чергу, потрібно звернутися до осягнення поняття психологічна допомога, як безпосереднього предмету цих договорівних відно-

¹ Харитонов Є. О., Харитонova О. І. Представництво в умовах війни: актуальні проблеми. *Шерешевські читання: представництво в умовах надзвичайних ситуацій*: матер. Кругл. столу (м. Одеса, 15 груд. 2023 р.). за заг. ред.: Є. Харитонova, І. Давидової. Одеса, 2023. С. 9.

син. У чому ж полягає визначення та правова природа психологічної допомоги?

Психоологічна допомога є комплексом заходів, спрямованих на розвиток соціально-психологічної компетентності осіб, зняття психоемоційної напруги та гармонізацію психічного стану, розвиток психологічної стійкості та здатності до соціальної адаптації особи або групи осіб. Саме таке визначення психологічної допомоги надається у ст. 27 Закону України «Про систему охорони психічного здоров'я в Україні»¹. У юридичному аспекті психологічна допомога може розглядатися як особливий вид немайнових послуг, що має специфічні особливості правового регулювання, зумовлені її впливом на внутрішній психологічний стан особи.

Важливим аспектом є розмежування понять «психологічна допомога» та «допомога у сфері психічного здоров'я». Психологічна допомога охоплює надання підтримки особам, які мають труднощі з адаптацією, емоційними станами, стресом, але не обов'язково мають психічні захворювання. Натомість психічне здоров'я є предметом регулювання медичного права, що включає лікування психічних розладів відповідно до діагностичних стандартів, зокрема Міжнародної класифікації хвороб (The International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems. 11th revision – ICD-11).

Зазначимо, що донедавна у науковій літературі зустрічалося розуміння психологічної допомоги як «психологічної підтримки особам із використанням методів психологічної допомоги, реабілітації, психотерапії, психоконсультаування»². На сьогодні у законодавстві України психологічна допомога визнається одним з видів допомоги у сфері психічного здоров'я поряд з психосоціальною допомогою, психотерапією, психологічною реабілітацією та психіатричною допомогою³. З точки зору науковців у сфері психології «психологічна допомога – система заходів, які спрямовані на пом'якшення чи подолання психологічних труднощів, вирішення психологічних проблем,

¹ Про систему охорони психічного здоров'я в Україні: Закон України від 15.01.2025 р. № 4223-IX. Ст. 27. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4223-20?find=1&text#Text>.

² Кихтюк О., Федотова Т. Психологічна підтримка особистості: методи та особливості роботи клінічного психолога. *Psychological Prospects Journal*. 2021. Вип. 38. С. 63–75.

³ Про систему охорони психічного здоров'я в Україні: Закон України від 15.01.2025 р. № 4223-IX. Ст. 24. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4223-20?find=1&text#Text>.

що виникають в окремій особистості чи групі людей, засобами практичної психології»¹.

Ще одне визначення психологічної допомоги можемо знайти у Порядку та умовах надання психологічної допомоги ветеранам війни, членам їх сімей та деяким іншим категоріям осіб. Психологічна допомога тут визначається як діяльність, що «спрямована на професійну допомогу особі, яка має ризик розвитку розладів психіки та поведінки, сприяння особі у психосоціальній адаптації до зміненої життєвої ситуації, осмисленні її досвіду, розширенні самоусвідомлення та можливостей самореалізації, а також допомогу з метою розв'язання психологічних проблем, зумовлених складними життєвими обставинами, кризовим станом, надзвичайною ситуацією та/або катастрофою, воєнними діями»².

Аналізуючи вищезазначені поняття психологічної допомоги, які містяться у нормативно-правових актах, можна зробити висновки, що вони, в цілому, визначають психологічну допомогу як комплекс заходів, спрямованих на психосоціальну підтримку осіб, які перебувають у складних обставинах. Проте ці акти розглядають її з різних ракурсів. Стаття 27 Закону України «Про систему охорони психічного здоров'я» фокусується на широкому визначенні поняття, включаючи різні форми надання допомоги (кризове втручання, консультування, «гарячі лінії» тощо). А Порядок та умови надання допомоги ветеранам війни конкретизує психологічну допомогу як інструмент адаптації до змінених життєвих обставин, подолання наслідків війни та кризових станів. Тобто, ці документи не суперечать один одному, а доповнюють визначення психологічної допомоги в різних контекстах – загальному та спеціальному.

Правове регулювання психологічної допомоги в Україні в цілому та щодо договорів психологічної допомоги зокрема, базується на кількох ключових нормативно-правових актах. Окрім загальних положень статті 49 Конституції України щодо медичної допомоги, яка гаран-

¹ Основи психологічної допомоги: теорія та практика психоконсультування : навч. посібник / В. Г. Панок, Я. В. Чаплак, Я. Ф. Андрєєва. За заг. ред. В. Г. Панка, І. М. Зварича. Чернівці. Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. 2019. С.10-11.

² Порядок та умови надання психологічної допомоги ветеранам війни, членам їх сімей та деяким іншим категоріям осіб, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 29.11.2022 р. № 1338 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 04.12.2023 р. № 1270). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1338-2022-%D0%BF#Text>.

тує кожному громадянину право на охорону здоров'я, що включає доступ до психічного здоров'я та відповідних послуг,¹ Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» закріплює загальні принципи медичного обслуговування населення, в тому числі первинної психологічної допомоги, тобто забезпечення «надання невідкладної медичної допомоги у разі розладу фізичного чи психічного здоров'я пацієнта, який не потребує екстреної, спеціалізованої медичної допомоги» (ст. 35¹)². Цивільний кодекс України визначає загальні правила укладення договорів щодо надання послуг, включаючи договори психологічної допомоги. Закон України «Про соціальні послуги» передбачає державну підтримку осіб, які потребують допомоги у зв'язку з соціальними, економічними та психологічними факторами³.

Також до законодавства, яке регулює питання психологічної допомоги, а особливо – в умовах гібридної війни, слід віднести Закони України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні», «Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я», «Про систему громадського здоров'я», «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» тощо.

Одним з останніх важливих нормативно-правових актів, що визначає загальні засади системи охорони психічного здоров'я є Закон України «Про систему охорони психічного здоров'я» від 15 січня 2025 року, введення в дію якого відбудеться 7 лютого 2026 року. Він визначає правові, організаційні, економічні та соціальні засади системи охорони психічного здоров'я в Україні, регулює суспільні відносини у цій сфері з метою забезпечення доступності, якості послуг, дотримання прав людей з психічними розладами, іншими проблемами, що стосуються психічного здоров'я, запобігання виникненню психічних розладів, сприяння досягненню психологічного благополуччя та розвитку людини, усунення факторів, що негативно впливають на психічне здоров'я⁴.

¹ Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 9254к/96-ВР. Ст. 49. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

² Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 р. № 2801-XII: станом на 05.01.2025 р. Ст. 35¹. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12?find=1&text#Text>.

³ Про соціальні послуги: Закон України від 17.01.2019 р. № 2671-VIII: станом на 15.11.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19?find=1&text#Text>.

⁴ Про систему охорони психічного здоров'я в Україні: Закон України від 15.01.2025 р. № 4223-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4223-20?find=1&text#Text>.

Крім того, у сфері надання психологічної допомоги діє Конвенція про права осіб з інвалідністю, ратифікована Україною у 2009 році, яка зобов'язує державу забезпечувати доступність психологічної допомоги для осіб з інвалідністю, вживати належних заходів та сприяти «психологічному відновленню, реабілітації та соціальній реінтеграції осіб з інвалідністю, які стали жертвами будь-якої форми експлуатації, насилля чи наруги»¹.

Таким чином, правове регулювання психологічної допомоги та договорів психологічної допомоги в Україні ґрунтується на низці національних законів та міжнародних норм, що визначають права осіб, які отримують та надають таку допомогу, а також встановлюють механізми її надання, контролю та фінансування.

Серед основних видів психологічної допомоги можна виділити: кризову, довгострокову терапію та реабілітаційну. Це корелюється з критеріями класифікації видів психологічної допомоги залежно від мети, способів надання та тривалості, що, відповідно, повинно бути відображено у договорах щодо психологічної допомоги та при їх класифікації.

Також тут слід підкреслити, що наказом Міністерства охорони здоров'я України «Про організацію надання психосоціальної допомоги населенню» та Порядком надання психосоціальної допомоги та психосоціальних послуг щодо питань психічного здоров'я, у тому числі щодо запобігання суїциду і психосоціального компоненту реабілітації ветеранів війни та інших груп населення² визначається три рівні такої допомоги: первинна, вторинна та третинна.

Первинна допомога «передбачає надання першої психологічної допомоги, що має на меті сприяння соціальній адаптації (реадаптації) отримувачів послуг та передбачає сприяння психічному здоров'ю та психосоціальному благополуччю, а також здійснення профілактичних заходів щодо груп, сімей та окремих осіб, які мають найвищий ризик потрапляння у складні життєві обставини через вплив несприятливих зовнішніх та/або внутрішніх факторів»

¹ Конвенція про права осіб з інвалідністю від 13.12.2006 р. Ратифіковано Законом № 1767-VI від 16.12.2009 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71?find=1&text#Text.

² Про організацію надання психосоціальної допомоги населенню: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 13.12.2023 р. № 2118. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0126-24#Text>.

(розділ III, п.1).¹ Тобто така допомога надається в момент виникнення стресової ситуації та спрямована на стабілізацію емоційного стану. Вона включає короткострокові консультації, психоедукацію та кризову інтервенцію.

На вторинному рівні психосоціальна допомога спрямована на «розв’язання актуальних або специфічних психологічних проблем отримувача послуг, які виникли, зокрема, внаслідок психологічної травми в екстремальних ситуаціях (участі у бойових діях, перебування у полоні, перебування на окупованих територіях, тощо), в надзвичайних ситуаціях (пожежі, руйнування будинків, травмування під час виконання професійних обов’язків, тощо), в кризових ситуаціях (розлучення, смерть близьких людей тощо) чи для запобігання та полегшення фізичних, психологічних страждань пацієнта, що потребує паліативної допомоги...» (розділ III, п. 3)². Отже, вторинна психологічна допомога передбачає більш глибоке опрацювання психологічних проблем, що не можуть бути вирішені в рамках короткострокової підтримки. Вона може включати психотерапію, когнітивно-поведінкову терапію (КПТ), психоаналіз та інші методи.

Психосоціальна допомога третинного рівня надається як «комплексна психологічна допомога у реабілітації, що передбачає відновлення та підтримку функціонування особи у фізичній, емоційній, інтелектуальній, соціальній та духовній сферах із застосуванням методів психологічної та психотерапевтичної допомоги у формах психотерапії, психологічного консультування за індивідуальним планом реабілітації» (розділ III, п. 7)³. Третинну допомогу можна назвати реабілітаційною та такою, що спрямована на довготривале відновлення психічного здоров’я осіб після пережитих травматичних подій, тривалого стресу або психічних розладів.

Отже, бачимо, що законодавець практично відобразив у тексті нормативно-правового акту запропоновану вище класифікацію видів

¹ Про організацію надання психосоціальної допомоги населенню: наказ Міністерства охорони здоров’я України від 13.12.2023 р. № 2118. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0126-24#Text>.

² Про організацію надання психосоціальної допомоги населенню: наказ Міністерства охорони здоров’я України від 13.12.2023 р. № 2118. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0126-24#Text>.

³ Про організацію надання психосоціальної допомоги населенню: наказ Міністерства охорони здоров’я України від 13.12.2023 р. № 2118. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0126-24#Text>.

психологічної допомоги: кризову, довгострокову терапію та реабілітаційну, назвавши їх первинна, вторинна та третинна допомога. У зв'язку з цим, цілком логічним було б таким же чином класифікувати і договори психологічної допомоги. При чому, що стосується договорів щодо кризової допомоги, то більшість з них могла б передбачати первинну психологічну допомогу, підкріплену участю та гарантіями держави, та базуватися на безоплатній основі.

Кризова допомога є вельми актуальною в умовах гібридної війни, оскільки воєнні дії, насильство, вимушене переселення та втрата близьких є серйозними психологічними потрясіннями для населення. Довгострокова терапія застосовується у випадках, коли особа, наприклад, страждає від посттравматичного стресового розладу (ПТСР), тривожних або депресивних станів. А реабілітація є особливо важливою для військовослужбовців та цивільних, які пережили полон, катування або тривале перебування у зоні бойових дій.

Таким чином, класифікація психологічної допомоги дає змогу чітко розмежовувати підходи до її надання, залежно від потреб пацієнта. В умовах гібридної війни особливої уваги потребує кризова психологічна допомога та реабілітація, оскільки значна частина населення зазнає гострих психоемоційних потрясінь.

Якщо звернутися до концептуальних аспектів договору психологічної допомоги, то слід зазначити, що він є важливим правовим механізмом, який забезпечує взаємні права та обов'язки між фахівцем у сфері психологічної допомоги та особою, яка отримує такі послуги. Сутність цього договору полягає в регулюванні відносин між сторонами на основі принципів добровільності, конфіденційності та дотримання етичних стандартів. Відповідно до статті 627 Цивільного кодексу України, «сторони є вільними в укладенні договору»¹, визначенні його змісту, якщо він не суперечить законодавству, моральним засадам суспільства та правам інших осіб. Особливу увагу слід приділити тому, що психологічна допомога є сферою, що безпосередньо впливає на внутрішній світ особи, її емоційний стан та поведінкові моделі, що зумовлює специфічні вимоги до укладення таких договорів.

¹ Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003р. № 435-IV: станом на 10.01.2025р. Ст. 627. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15?find=1&text=627#Text>.

Договір психологічної допомоги має низку характерних ознак, які визначають його правову природу, зміст та особливості виконання. До основних ознак такого договору належать:

1. Консенсуальний характер – договір набуває чинності з моменту досягнення згоди між сторонами щодо його істотних умов. Відповідно до статті 638 ЦК України, договір вважається укладеним за наявності згоди обох сторін щодо всіх його істотних умов¹.

2. Двосторонність – договір передбачає взаємні права та обов'язки для обох сторін. Психолог зобов'язується надавати послуги відповідно до встановлених стандартів, а клієнт – виконувати умови співпраці, зокрема щодо оплати, якщо договір є оплатним, або дотримання регламенту консультацій.

3. Оплатність або безоплатність – договір може передбачати оплату послуг психолога або їх надання на безоплатній основі, що регулюється Законом України «Про соціальні послуги» у разі надання допомоги в рамках державних програм або гуманітарних ініціатив².

4. Особистісний характер – психологічні послуги надаються конкретною особою (клінічним психологом, психологом, психотерапевтом тощо) і не можуть бути передані третій особі без згоди клієнта, що впливає з природи діяльності, пов'язаної з довірою та конфіденційністю.

5. Індивідуальність послуг – зміст договору визначається відповідно до конкретних потреб клієнта, що відображає специфіку психологічної допомоги та підхід, заснований на персоналізації процесу.

6. Добровільність – сторони укладають договір на добровільних засадах, а клієнт має право відмовитися від подальшого отримання послуг у будь-який момент, що відповідає принципу автономії особистості, закріпленому у статті 8 Європейської конвенції з прав людини³.

7. Можливість дистанційного укладення – договір може бути укладений в електронній формі відповідно до Закону України «Про

¹ Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV: станом на 10.01.2025 р. Ст. 638. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15?find=1&text=627#Text>.

² Про соціальні послуги: Закон України від 17.01.2019 р. № 2671-VIII: станом на 15.11.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19?find=1&text#Text>.

³ Європейська конвенція з прав людини. Ратифіковано Законом № 475/97-ВР від 17.07.1997 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.

електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги»¹, що дозволяє використання цифрового підпису та дистанційного надання психологічних консультацій.

В умовах гібридної війни виникає необхідність адаптації традиційних договірних моделей до реалій воєнного часу. Одним із важливих аспектів є використання дистанційних форматів договорів психологічної допомоги, що дозволяє зменшити фізичну небезпеку для клієнтів та спеціалістів, розширити доступ до фахівців у регіонах, що зазнали руйнувань або знаходяться в зонах активних бойових дій. Відповідно до Закону України «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги», укладання договорів у цифровому форматі є цілком легітимним і може здійснюватися через кваліфікований електронний підпис (КЕП).

Використання онлайн-платформ для укладання договорів надання психологічної допомоги також відповідає міжнародним стандартам, закріпленим у керівних принципах ВООЗ щодо цифрової охорони психічного здоров'я. У сучасних умовах активно застосовуються моделі надання психологічної допомоги через мобільні додатки, відеоконсультації, телефонні гарячі лінії, що передбачає використання гнучких договірних механізмів для забезпечення прав і безпеки клієнтів.

8. Правова відповідальність сторін – договір повинен передбачати механізми відповідальності психолога у разі неналежного надання послуг або порушення етичних норм, а також відповідальність клієнта за недотримання умов співпраці.

Серед особливих ознак договору психологічної допомоги варто виокремити наступні:

9. Етичні обмеження та спеціальна правосуб'єктність – фахівці, які надають психологічну допомогу, повинні мати відповідну освіту, кваліфікацію та сертифікацію. Важливим аспектом є дотримання стандартів професійної етики та моральних норм під час надання послуг, що є невід'ємною частиною договірних зобов'язань.

Етичні питання при наданні психологічної допомоги в умовах збройного конфлікту пов'язані з необхідністю дотримання принци-

¹ Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги: Закон України від 05.10.2017 р. № 2155-VIII: станом на 18.12.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text>.

пів конфіденційності, автономії клієнта, недопущення маніпуляцій та використання психологічних методик у політичних цілях. Як зазначається у наукових джерелах «питання етичного забезпечення дослідної та практичної діяльності психолога знайшли свій розвиток в Універсальній декларації етичних принципів для психологів (Universal Declaration of Ethical Principles for Psychologists), яка була ухвалена Асамблеєю Міжнародного союзу психологічних наук в Берліні у 2008 році¹. Ця декларація формулює основні етичні принципи діяльності психологів, до яких відносяться: повага гідності людей і народів, компетентність, цілісність (основана на чесності, відкритих і точних комунікаціях психолога), професійні й наукові зобов'язання перед суспільством»².

Ці принципи передбачають, що психологічна допомога має надаватися виключно в інтересах клієнта, з дотриманням принципів добровільності та відсутності тиску. В умовах гібридної війни особливого значення набуває проблема використання психологічних методик для зламу волі полонених або маніпуляції свідомістю цивільного населення. Подібні практики є порушенням статті 3 Європейської конвенції з прав людини про заборону катування³, яка забороняє тортури та нелюдське поводження.

10. Конфіденційність інформації – відповідно до статті 286 ЦК України та статті 8 Європейської конвенції з прав людини⁴, фахівець не має права розголошувати інформацію, отриману від пацієнта без його згоди, окрім передбачених законом випадків. Це положення є особливо важливим у контексті гібридної війни, коли інформаційна безпека клієнтів може мати критичне значення.

Психологи та психотерапевти зобов'язані діяти в межах професійної етики, що передбачає обов'язок збереження конфіденційності інформації, отриманої під час консультацій, що відповідає вимогам вищезазначеної статті Цивільного кодексу України щодо гаранту-

¹ Universal Declaration of Ethical Principles for Psychologists. URL: <https://www.iupsys.net/about/declarations/universal-declaration-of-ethical-principles-for-psychologists/#pream-ble>.

² Яблонська Т. М., Булатевич Н. М. Етичні виміри діяльності психолога в практиці психологічного консультування. *Психологічний журнал*. 2018. № 5 (15). С.237-251.

³ Європейська конвенція з прав людини. Ратифіковано Законом № 475/97-ВР від 17.07.1997 р. Ст. 3. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.

⁴ Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV: станом на 10.01.2025 р. Ст. 286. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15?find=1&text=627#Text>.

вання права особи на таємницю про її стан здоров'я. Необхідність поваги до автономії клієнта є основоположним принципом у сфері надання психологічних послуг. Умови договору повинні чітко передбачати такі етико-конфіденційні засади взаємодії між психологом та клієнтом, зокрема питання інформованої згоди, права клієнта на припинення договору, а також механізми вирішення етичних конфліктів.

Окремої уваги заслуговує питання правового врегулювання конфіденційності даних у сфері психологічної допомоги саме під час війни. Відповідно до статті 7 Закону України «Про захист персональних даних»¹, психологи та інші надавачі психосоціальних послуг зобов'язані забезпечувати нерозголошення отриманої інформації без згоди клієнта. Водночас, у випадках, коли особа є, наприклад, військовослужбовцем або потерпілою від воєнних злочинів тощо, правоохоронні органи можуть запитувати відповідні дані для проведення слідчих дій. Це створює потенційний конфлікт інтересів між необхідністю збереження довіри клієнта та юридичними зобов'язаннями психолога.

Також слід звернути увагу на співвідношення приватно-правових та публічно-правових засад у договорі психологічної допомоги, що є особливо актуальним в умовах гібридної війни. Держава зобов'язана забезпечити доступ до психологічної підтримки для осіб, які постраждали від війни, що впливає зі змісту розділу III Закону України «Про соціальні послуги»². Водночас договір залишається актом приватного права, оскільки укладається між двома рівноправними сторонами, а відносини між ними ґрунтуються на принципах цивільного законодавства та диспозитивного методу правового регулювання. У той же час у державних програмах надання психологічної допомоги може застосовуватися імперативний метод правового регулювання, що відображається у Постанові Кабінету Міністрів України від 29 листопада 2022 р. № 1338 «Деякі питання надання психологічної допомоги ветеранам війни, членам їх сімей та деяким іншим категоріям осіб» та Порядку та умовах надання психологічної допомоги ветеранам війни, членам їх сімей та деяким

¹ Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010 р. № 2297-VI: станом на 18.01.2025 р. Ст.7. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text>.

² Про соціальні послуги: Закон України від 17.01.2019 р. № 2671-VIII: станом на 15.11.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19?find=1&text#Text>.

іншим категоріям осіб¹. Отже, варто зазначити, що правова природа таких договорів є змішаною, з огляду на державні гарантії підтримки населення у кризових ситуаціях.

Захист прав сторін у договорах психологічної допомоги ґрунтується на положеннях законодавства про захист прав споживачів (Закон України «Про захист прав споживачів»), медичну та соціальну допомогу (Закон України «Про охорону здоров'я»). Фахівці з психологічної допомоги несуть юридичну відповідальність за порушення договору, неналежне надання послуг або заподіяння шкоди пацієнту відповідно до статей 1166, 1167 та ін. ЦК України².

Таким чином, договір психологічної допомоги є складним юридичним документом, який врегульовує відносини між психологом та клієнтом, встановлює гарантії безпеки та конфіденційності, а також визначає відповідальність у разі порушення його умов. В умовах гібридної війни його правове значення набуває особливої актуальності, оскільки гарантує належний рівень психосоціальної підтримки для осіб, які постраждали від конфлікту. Тому окрему увагу слід приділяти розробці типових договорів надання психологічних послуг, які враховуватимуть спеціальні умови надання такої допомоги в екстремальних ситуаціях, зокрема під час бойових дій, у періоди гуманітарних криз та в умовах вимушеної міграції населення.

Ще однією важливою характеристикою договору психологічної допомоги є те, що психологічна допомога відіграє надзвичайно важливу роль у забезпеченні прав людини, особливо в умовах збройного конфлікту та гібридної війни, коли населення зазнає потужного психологічного впливу та травмуючих обставин. Право на психологічну допомогу є складовою права на охорону здоров'я, гарантованого статтею 49 Конституції України, а також впливає з положень Загальної декларації прав людини³ (стаття 25) та Міжнародного пакту

¹ Деякі питання надання психологічної допомоги ветеранам війни, членам їх сімей та деяким іншим категоріям осіб: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.11.2022 р. № 1338: станом на 25.12.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1338-2022-%D0%BF#Text>.

² Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV: станом на 10.01.2025 р. Ст. 1166, 1167. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15?find=1&text=627#Text>.

³ Загальна декларація прав людини. Прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10.12.1948 р. Ст. 25. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text.

про економічні, соціальні та культурні права (стаття 12)¹. Особливо актуальним є забезпечення доступу до психологічної підтримки для ветеранів, внутрішньо переміщених осіб, постраждалих від воєнних злочинів та інших вразливих категорій населення. У контексті гібридної війни психологічна допомога набуває додаткової важливості, оскільки сприяє підтриманню психоемоційної рівноваги громадян, запобігає розвитку психічних розладів та сприяє соціальній реінтеграції постраждалих осіб.

З правової точки зору договір психологічної допомоги відноситься до немайнових правовідносин, оскільки його основним предметом є забезпечення особистих немайнових благ особи, зокрема її психічного здоров'я. Відповідно до статті 269 Цивільного кодексу України, особисті немайнові права є невідчужуваними та належать кожній людині від народження², що підкреслює особливу значущість цього виду правовідносин.

Договір психологічної допомоги має тісний зв'язок із медичною та соціальною допомогою. Відповідно до Закону України «Про систему охорони психічного здоров'я в Україні», психологічна допомога є частиною системи охорони психічного здоров'я, що підтверджує її значення в медичному контексті. Водночас зі статті 1 Закону України «Про соціальні послуги» випливає те, що психологічна допомога – це одна з форм соціальної допомоги, що надається особам, які опинилися у складних життєвих обставинах. Це свідчить про багатовимірність правового регулювання щодо психологічної допомоги, яка одночасно є елементом як медичних правовідносин, так і відносин у сфері соціального права.

В умовах гібридної війни важливим завданням є розробка спеціальних правових механізмів, що забезпечують доступність та якість психологічної допомоги. Військовослужбовці, які повертаються з фронту, особи, які пережили полон або тортури, а також вимушені переселенці мають особливі потреби у психологічній реабілітації. У цьому контексті надзвичайно важливим є створення ефективної системи державного фінансування щодо програм психологічної до-

¹ Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права: ратифіковано Указом Президії Верховної Ради Української РСР N 2148-VIII (2148-08) від 19.10.1973 р. Ст. 12. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text.

² Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV: станом на 10.01.2025 р. Ст. 269. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15?find=1&text=627#Text>.

помоги, розширення категорій осіб, що мають право на безоплатну підтримку, а також забезпечення належної кваліфікації фахівців, які працюють у цій сфері. Державні програми психологічної допомоги мають включати не лише індивідуальні консультації, але й групові тренінги, сімейне консультування, кризову інтервенцію, реабілітаційні заходи для ветеранів та членів їхніх сімей.

Таким чином, договір психологічної допомоги є важливим інструментом забезпечення права людини на психологічну підтримку, водночас будучи частиною немайнових правовідносин. Його правове регулювання включає як національні норми, так і міжнародні стандарти, що забезпечують високий рівень захисту осіб, які отримують таку допомогу. В умовах гібридної війни роль цього договору значно зростає, оскільки психологічна допомога стає не лише засобом підтримки окремих осіб, але й вагомим елементом забезпечення суспільної стабільності та національної безпеки.

2. Правова характеристика та особливості виконання договорів психологічної допомоги в умовах гібридної війни

Гібридна війна створює унікальні виклики для психологічного стану населення, оскільки поєднує військові, інформаційні, економічні та соціальні аспекти, які суттєво впливають на ментальне здоров'я різних категорій осіб. Цивільне населення змушене адаптуватися до постійної загрози життю, психологічного тиску, невизначеності та втрати рідних. Військовослужбовці стикаються із бойовими травмами, необхідністю ухвалення складних моральних рішень, психологічним виснаженням і ризиком розвитку посттравматичного стресового розладу (ПТСР). Внутрішньо переміщені особи (ВПО) змушені долати соціальну дезадаптацію, втрату звичного середовища, дискримінацію та економічні труднощі. Усі ці аспекти потребують специфічних підходів до організації та надання психологічної допомоги.

Укладання договорів психологічної допомоги в умовах гібридної війни має ряд особливостей, зумовлених підвищеною потребою в таких послугах серед населення, значним навантаженням на систе-

му охорони здоров'я та необхідністю забезпечення конфіденційності отриманої інформації. Відповідно до статті 901 Цивільного кодексу України, договір про надання послуг¹, зокрема психологічної допомоги, вимагає фіксації прав та обов'язків сторін, визначення предмета договору та умов оплати. Проте в умовах воєнного стану деякі аспекти укладення таких договорів можуть бути спрощені або підпадати під дію спеціального правового режиму, визначеного Законом України «Про правовий режим воєнного стану»². Крім того, нормативно-правові акти, що регулюють договірні відносини в Україні, включають положення Цивільного кодексу України (глава 63), який визначає загальні засади укладання договорів про надання послуг.

Договір психологічної допомоги в умовах гібридної війни є особливим видом договору про надання послуг, який регулює відносини між надавачем психологічних послуг (виконавцем) та особою, що їх отримує (замовником). Відповідно до вже вищезазначеної статті 901 Цивільного кодексу України, договір про надання послуг передбачає, що виконавець зобов'язується надати певну послугу, яка споживається в процесі її виконання, а замовник, у разі оплатного характеру договору, зобов'язується здійснити оплату. У випадку договорів психологічної допомоги особливого значення набувають не тільки загальні положення договірного права, а й спеціальні норми, закріплені в Законах України «Про систему охорони психічного здоров'я», «Про соціальні послуги», «Про захист персональних даних» та інших нормативно-правових актах.

Зміст договору психологічної допомоги визначається його предметом, а саме наданням психологічної допомоги особам, що перебувають у стані стресу, посттравматичного розладу, депресії або інших психоемоційних порушень. Відповідно до статті 27 Закону України «Про систему охорони психічного здоров'я», психологічна допомога включає кризове втручання, консультування, психодіагностичні, психокорекційні заходи та відновні програми. Це означає, що договори можуть мати різний зміст залежно від потреб конкретного замовника. Зокрема, якщо мова йде про військовослужбовців, то в договорі можуть бути передбачені спеціальні реабілітаційні програми.

¹ Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV: станом на 10.01.2025 р. Ст. 901. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15?find=1&text=627#Text>.

² Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII: станом на 08.02.2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.

Окрему увагу слід приділити питанню виконавців за договорами психологічної допомоги. Відповідно до Цивільного кодексу України, виконавцем може бути як фізична, так і юридична особа, однак у сфері психологічної допомоги цей статус має певні обмеження. Пункт 1.3. статті 1 Закону України «Про систему охорони психічного здоров'я» свідчить, що «надавач послуг у сфері психічного здоров'я - фахівець у сфері психічного здоров'я, зареєстрований у встановленому порядку як фізична особа-підприємець, або юридична особа незалежно від форми власності та організаційно-правової форми, з якою перебувають у трудових або договірних відносинах фахівці у сфері психічного здоров'я. До надавачів послуг також належать фахівці у сфері психічного здоров'я, які проходять військову (спеціальну) службу на посадах у структурних підрозділах психологічної служби складових сектору безпеки та оборони України»¹. Це означає, що виконавцями договору психологічної допомоги, як виду допомоги у сфері психічного здоров'я можуть бути вищеперелічені фахівці – тобто кваліфіковані спеціалісти, що відповідають визначеним професійним критеріям. А пункт 1.9. цієї ж статті визначає хто є відповідними фахівцями у сфері психічного здоров'я – «фізичні особи, які надають допомогу у сфері психічного здоров'я, мають відповідну освіту, володіють необхідними для цього професійними знаннями та навичками, а також відповідають встановленим законодавством вимогам щодо атестації та/або сертифікації. Перелік професій фахівців у сфері психічного здоров'я затверджується Кабінетом Міністрів України»².

Фактами, які звертають на себе увагу та прописані у аналізованому законі є те, що: «перша психологічна допомога може надаватися особою, що не є фахівцем у сфері психічного здоров'я, проте пройшла навчання і володіє базовими навичками надання першої психологічної допомоги»³ та «неформальна допомога у сфері психічного здоров'я – це допомога, що надається окремими особами, групами чи

¹ Про систему охорони психічного здоров'я в Україні: Закон України від 15.01.2025 р. № 4223-IX. Ст. 1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4223-20?find=1&text#Text>.

² Про систему охорони психічного здоров'я в Україні: Закон України від 15.01.2025 р. № 4223-IX. Ст. 1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4223-20?find=1&text#Text>.

³ Там само. Ст. 25.

організаціями, які можуть не бути надавачами послуг чи фахівцями у сфері охорони психічного здоров'я»¹.

Ще однією вимогою для фахівців у сфері психічного здоров'я та, відповідно, і для фахівців щодо надання психологічної допомоги за законом є безперервний професійний розвиток та сертифікація. «Безперервний професійний розвиток фахівців у сфері психічного здоров'я полягає у постійному процесі навчання та вдосконалення професійних компетентностей фахівців у сфері психічного здоров'я, спрямованому на надання якісної допомоги у цій сфері... Сертифікація фахівців у сфері психічного здоров'я враховує результати їхнього безперервного професійного розвитку»².

Важливим аспектом договору є відповідність виконавця кваліфікаційним вимогам. Сертифікація за професійними напрямками роботи фахівців у сфері психічного здоров'я (освіта, соціальна сфера, безпека та оборона, інші сфери, визначені у порядку сертифікації) передбачає підтвердження їхньої компетентності та здійснюється Національною комісією. За результатами сертифікації фахівцям видається відповідний сертифікат, а інформація про сертифікованих фахівців вноситься до Реєстру надавачів послуг у сфері охорони психічного здоров'я.

Слід звернути увагу на те, що специфіка психологічної допомоги при бойовому стресі, ПТСР, депресії та соціальній дезадаптації полягає у використанні спеціалізованих методик психотерапії, які дозволяють мінімізувати негативний вплив військових конфліктів на психічне здоров'я осіб. Бойовий стрес є короткочасною, але інтенсивною психологічною реакцією на загрозову ситуацію. Посттравматичний стресовий розлад (ПТСР) виникає унаслідок тривалого впливу травматичних подій і може супроводжуватися емоційною притупленістю, підвищеною тривожністю та соціальною ізоляцією. У осіб, які «пережили бойові дії, часто виникають посттравматичні стресові розлади (ПТСР), що супроводжуються фізичними симптомами, такими як болі в серці, головний біль та порушення сну. Пропонуються методи реабілітації, включаючи когнітивноповедінкову терапію, медикаментозну підтримку та соціальну адаптацію»³. А це

¹ Там само.

² Там само. Ст. 39.

³ Адамова О. С. Вплив травми на соматичні процеси: психосоматичний підхід. *Вчені записки ТНУ ім. В. І. Вернадського*. Серія: Психологія. 2024. № 6. Т. 35 (74). С. 178.

вже свідчить про те, що фахівцями, які надають психологічну допомогу таким категоріям осіб, повинні бути не тільки психологи, але й психотерапевти.

Депресивні розлади в умовах гібридної війни набувають особливо-го поширення і серед цивільного населення, яке зазнає втрати житла, роботи, близьких людей. Депресія в таких випадках супроводжується порушеннями сну, відчуттям безнадії, емоційною нестабільністю, що потребує своєчасного втручання спеціалістів. Соціальна дезадаптація, характерна для ВПО (внутрішньо-переміщених осіб) та осіб, які повернулися з війни, проявляється у труднощах інтеграції в мирне життя, втраті професійних навичок, міжособистісних конфліктах. У таких випадках ефективним є також залучення висококваліфікованих фахівців зі сфери психологічної та психосоціальної допомоги.

Тому слід звернути увагу на те, що надання психологічної допомоги в умовах гібридної війни і цивільному населенню, і особливо, – ветеранам війни, членам сімей загиблих та іншим спеціальним категоріям осіб, може стикатися з проблемою, яка буде потребувати підвищених кваліфікаційних вимог до фахівця при наданні цієї послуги. Отже, цілком справедливим видається передбачена законодавцем додаткова сертифікація таких фахівців та підвищення інших вимог до їх компетентності. Наприклад, у прикінцевих та перехідних положеннях Закону України «Про систему охорони психічного здоров'я в Україні» на майбутнє закріплено, «наявність сертифіката, що підтверджує опанування певного науково обґрунтованого психотерапевтичного методу згідно із стандартами та програмами міжнародних організацій і спільнот або програмами, акредитованими такими організаціями для атестації психотерапевтів з числа осіб, які є медичними працівниками, фахівцями з вищою немедичною освітою з психологічної допомоги та духовної опіки у сфері охорони здоров'я, які є працівниками закладів охорони здоров'я»¹.

Запровадження системи сертифікації фахівців у сфері психологічної допомоги – є ще одим із важливих аспектів правового регулювання договорів психологічної допомоги. Як зазначають науковці, необхідні подальші дослідження для визначення «оптимальних напрямів удосконалення національної системи сертифікації психологів, фор-

¹ Про систему охорони психічного здоров'я в Україні: Закон України від 15.01.2025 р. № 4223-IX. Ст. 1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4223-20?find=1&text#Text>.

мулювання її типологічних вимог і вивчення можливостей переходу від добровільної до обов'язкової сертифікації»¹.

В умовах гібридної війни, коли соціальний стрес і психологічна травматизація громадян перебувають на високому рівні, необхідно мати чіткі правові та професійні стандарти для психологів, які працюють з постраждалими. Система сертифікації дозволяє забезпечити високу якість психологічних послуг, що надаються у контексті гібридної війни, і гарантує захист прав постраждалих осіб.

Система сертифікації має бути заснована на вимогах, що гарантують кваліфікацію психологів, здатних працювати з постраждалими від гібридної війни. Це включає в себе вивчення специфіки посттравматичного стресового розладу (ПТСР), психосоматичних захворювань, та інших специфічних станів, характерних для осіб, що пережили травми від військових дій. Сертифікація також має передбачати практичне навчання та тестування фахівців на предмет здатності працювати з найбільш вразливими групами населення, такими як ветерани, біженці, діти, внутрішньо переміщені особи тощо.

Запровадження системи сертифікації фахівців дозволить забезпечити правовий захист не лише для осіб, що отримують психологічну допомогу, але й для самих фахівців, які повинні дотримуватися стандартів етики та професійної поведінки. Тільки за таких умов можна забезпечити довіру до психологічної допомоги з боку постраждалих осіб, а також створити підґрунтя для належного правового регулювання договорів психологічної допомоги в умовах гібридної війни.

Невипадково вже маємо доволі чітку позицію законодавця щодо надання безоплатної психологічної допомоги особам, які звільняються або звільнені з військової служби, з числа ветеранів війни, осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, членам сімей таких осіб (дружина (чоловік), малолітні, неповнолітні та повнолітні діти і батьки), постраждалим учасникам Революції Гідності та членам сімей загиблих (померлих) ветеранів війни і членам сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України².

¹ Voloshyna O. The problem of psychologist certification: a comparative analysis of international experience. *Scientific Studies on Social and Political Psychology*, 2024. № 30 (1). P. 6-15. DOI: 10.61727/ssppj/1.2024.06.

² Порядок та умови надання психологічної допомоги ветеранам війни, членам їх сімей та деяким іншим категоріям осіб, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 29.11.2022 р. № 1338 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 04.12.2023 р. № 1270). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1338-2022-%D0%BF#Text>.

Заслугує на увагу чіткий поділ на рівні (перший, другий, третій) щодо надання психологічної допомоги вищезазначеним категоріям осіб, у відповідності п.п. 8-19 Порядку та умов надання психологічної допомоги ветеранам війни, членам їх сімей та деяким іншим категоріям осіб¹.

Перший рівень психологічної допомоги має на меті сприяння соціальній адаптації (реадаптації) отримувачів послуг, їх соціально-психологічну підтримку та надання соціальних послуг, зокрема соціального супроводу, консультування, та передбачає сприяння психічному здоров'ю та психосоціальному благополуччю, а також здійснення профілактичних заходів щодо груп, сімей та окремих осіб, які мають найвищий ризик потрапляння у складні життєві обставини через вплив несприятливих зовнішніх та/або внутрішніх факторів.

Другий рівень включає психологічну допомогу, яка спрямована на розв'язання актуальних або специфічних психологічних проблем отримувача послуг, які виникли, зокрема, внаслідок психологічного травмування в екстремальних ситуаціях (участі у бойових діях, перебування у полоні, відбування покарання тощо), в надзвичайних ситуаціях (пожежі, руйнування будинків тощо), в кризових ситуаціях (розлучення, смерть близьких людей тощо). На цьому рівні психологічної допомоги вже передбачено проведення не тільки профілактичних, але й лікувальних заходів для осіб і сімей, які мають психологічний стрес, а також осіб із підвищеним ризиком розвитку психічних розладів.

Третій рівень психологічної допомоги включає комплексну медико-психологічну допомогу. «Психологічна допомога третього рівня надається мультидисциплінарною командою із використанням кейс-менеджменту як комплексна медико-психологічна допомога, що передбачає терапію розладів психічного здоров'я за комплексною програмою із застосуванням психологічних, психотерапевтичних, у разі потреби медикаментозних методів та методів фізичної реабілітації»².

Отже, з огляду на вищеперелічені рівні психологічної допомоги, бачимо і зростання вимог до кваліфікації безпосередніх надавачів послуг у відповідності з кожним з цих рівнів, яка може варіюватися від

¹ Там само. П. 8-19.

² Там само. П. 17.

«осіб, які не є фахівцями у сфері психічного здоров'я, але пройшли відповідну підготовку, зокрема члени громадських об'єднань ветеранів та осіб з інвалідністю, працівники закладів охорони здоров'я та закладів освіти, працівники органів військового обліку, зокрема центрів комплектування та соціальної підтримки, соціальних служб, інші громадські та благодійні організації відповідного напрямку діяльності, релігійні організації»¹ до «фахівців, які надають психологічну допомогу другого і третього рівня, які повинні відповідати таким кваліфікаційним вимогам:

- мати вищу освіту за спеціальністю «Психологія», «Медична психологія» або «Медицина» (спеціалізація за фахом «Медична психологія», «Психотерапія», «Психіатрія», «Психофізіологія»);
- мати досвід практичної роботи в закладах охорони здоров'я та/або реабілітаційних закладах не менше одного року та/або досвід практичної роботи за фахом не менше двох років;
- повинні пройти атестацію відповідно до законодавства та/або формальне чи неформальне професійне навчання протягом останніх двох років»².

Та ще слід зауважити, що на період воєнного стану в Україні та протягом трьох місяців після його припинення чи скасування фахівці, які надають психологічну допомогу другого і третього рівня, можуть також мати вищу освіту за спеціальністю «Психологія» (спеціалізація за фахом «Клінічний психолог»).

Прийнявши до уваги таку різноманітність рівнів психологічної допомоги, яка вже прописана у вітчизняних нормативно-правових актах можна запропонувати класифікацію договорів психологічної допомоги, одразу виділивши оплатні та безоплатні та також за критеріями рівневості надання психологічної допомоги (договори першого, другого та третього рівнів). Також можна означити наступні види договорів психологічної допомоги: за видом послуг (договори щодо психологічного тренінгу, психологічної діагностики, психоедукації – психологічної просвіти та інформування, психологічного консультування, психотерапії), в залежності від кількості осіб, яким надається психологічна допомога (індивідуальні та групові, до яких ще можна

¹ Там само. П. 11.

² Там само. П. 22.

віднести сімейні) та кількістю безпосередніх надавачів цих послуг (індивідуальні та за участю мультидисциплінарної команди) тощо.

Таким чином, з огляду на актуальність питання надання психологічної допомоги в Україні, важливо відзначити, що існуюче законодавство регулює багато аспектів цієї сфери, проте воно потребує вдосконалення та чіткого визначення правових рамок для забезпечення ефективності надання таких послуг. В першу чергу, варто підкреслити, що психологічна допомога є важливою складовою частиною психосоціальної підтримки осіб, які переживають кризові ситуації, травми, стреси чи посттравматичні розлади. Це можуть бути як військовослужбовці, так і цивільне населення, яке постраждало від гібридної війни.

Ще у 2019 році науковці зазначали, що «наразі в нашій державі відсутній закон, який би регламентував правові та організаційні засади забезпечення громадян психологічною допомогою, виходячи з пріоритету прав і свобод людини і громадянина, хоча сьогодні проблема збереження психологічного і психічного здоров'я населення загострюється»¹ та пропонували проєкту Закону України «Про надання психологічної допомоги населенню».

На зараз ситуація звісно змінилася та диктується ще й наявністю гібридної війни. Питання щодо психологічної допомоги в Україні вже частково регулюється Законом України «Про систему охорони психічного здоров'я» та іншими вже неодноразово зазначеними вище нормативно-правовими актами, які встановлюють, як загальні принципи надання такої допомоги, так і чітко сформульовані спеціальні норми щодо надання такої допомоги. Однак, для забезпечення повноцінного розвитку цієї сфери та уникнення розпорошеності правових норм щодо визначення, класифікації та надання психологічної допомоги необхідно розробити окремий Закон «Про психологічну допомогу», який би чітко регламентував всі аспекти щодо психологічної допомоги в Україні, зокрема порядок сертифікації психологів, вимоги до їхньої кваліфікації, стандарти надання послуг, правові механізми контролю тощо.

Як відомо ще однією істотною умовою договорів є строки їх виконання. У сфері психологічної допомоги це питання набуває особливої

¹ Барко В. І. Психологічно-правові засади розроблення проєкту Закону України «Про надання психологічної допомоги населенню». *Вісник НАПН України*. 2019. № 1 (1). С. 1-6.

значущості, оскільки тривалість надання таких послуг складно передбачити наперед. На відміну від багатьох інших видів договорів, де строки можуть бути чітко визначені (наприклад, у договорах підряду чи купівлі-продажу), в контексті психологічної допомоги важливо враховувати індивідуальні особливості клієнта. Динаміка психологічного стану кожної особи є унікальною, і результат роботи психолога залежить не лише від застосованих методик, але й від рівня мотивації клієнта, його готовності до змін та активної участі в терапевтичному процесі.

З огляду на це, тривалість надання психологічних послуг може визначатися як конкретним строком, так і настанням певної події, що є важливою для досягнення психологічного результату. Відповідно до ч. 1 ст. 251 ЦКУ, строк – це «певний період у часі зі спливом якого пов'язана дія чи подія, яка має юридичне значення»¹, тобто впродовж якого очікується досягнення позитивного ефекту від психологічної допомоги. Однак у практиці договорів психологічної допомоги доцільніше застосовувати визначення терміну надання послуг, тобто психологічна підтримка триває до досягнення бажаного психологічного стану замовника. Наприклад, це може бути момент значного покращення психоемоційного стану, подолання кризової ситуації або завершення адаптаційного періоду після пережитої травми.

Крім того, строки договорів психологічної допомоги можуть визначати не лише межі надання послуг, а й момент початку їх виконання. Це особливо важливо у випадках, коли послуга є превентивною або передбачає втручання в разі настання певної події. Наприклад, якщо особа звертається за психологічною допомогою у зв'язку з подоланням залежності, моментом початку надання послуги може бути виникнення рецидиву, що вимагатиме повторного втручання спеціаліста. У такому випадку договір може передбачати надання послуг за запитом клієнта, що також впливає на гнучкість строків виконання договору.

Окремої уваги заслуговують договори, що укладаються в дистанційному форматі або за допомогою телекомунікаційних засобів. Як зазначають дослідники, «за встановленим сторонами графіком психолог (психотерапевт) повинен своєчасно реагувати на повідомлення

¹ Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003р. № 435-IV: станом на 10.01.2025р. Ст. 251. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15?find=1&text=627#Text>.

пацієнта, відповідати йому, виходити на зв'язок. Несвоєчасне надання допомоги є однією із підстав оцінки наданої послуги як неякісної. Хоча це питання у більшій мірі пов'язане із забезпеченням якості й належності надання послуг через мережу Інтернет в цілому, оскільки у разі недобросовісності психолога (психотерапевта) досить важко буде довести факт укладення договору й допущені виконавцем порушення»¹. Разом з тим, це особливо актуально в кризовій психологічній допомозі, де навіть коротке зволікання може мати серйозні наслідки для психічного стану клієнта.

Таким чином, строки виконання договорів психологічної допомоги є гнучкими та залежать від багатьох чинників, зокрема індивідуальних особливостей клієнта, типу психологічної послуги та способу її надання. Вони можуть бути визначені як конкретний проміжок часу, так і настанням певної події, що унеможливорює застосування уніфікованих правил для всіх договорів цього виду. У зв'язку з цим, розроблення єдиних стандартів визначення строків виконання договорів психологічної допомоги потребує подальшого правового врегулювання, яке має враховувати як специфіку роботи психологів, так і права клієнтів на своєчасне та якісне отримання послуг.

Потрібно зазначити, що строки виконання договорів психологічної допомоги можуть бути предметом спору у разі їх несвоєчасного виконання, особливо в умовах гібридної війни, коли психологічна допомога є критично важливою для психоемоційної стабільності постраждалих. Оскільки договір про надання послуг, а, відповідно, і договір психологічної допомоги регулюється нормами цивільного права, зокрема статтями 901-907 ЦКУ², у разі порушення строків замовник може заявляти претензії до виконавця послуг, якщо психолог не надав консультацію або іншу допомогу у погоджений час, що призвело до негативних наслідків для замовника. Водночас такі спори є складними з точки зору доказової бази, оскільки ефективність психологічних послуг багато в чому залежить від самого клієнта та його го-

¹ Керученко О. С. Умови договору про надання психологічних (психотерапевтичних) послуг. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2017. Вип. 42. С. 83.

² Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV: станом на 10.01.2025 р. Ст. 901-907. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15?find=1&text=627#Text>.

товності виконувати рекомендації спеціаліста. У ситуації, коли строк був встановлений у договорі як конкретний період часу, а послуга не була надана вчасно, можна говорити про порушення умов договору, що може спричинити відповідальність виконавця. Водночас, якщо строк визначався через настання певної події (наприклад, значне покращення психологічного стану замовника), то довести порушення буде значно складніше, адже суб'єктивні чинники, такі як рівень стресостійкості клієнта, ступінь його залученості до процесу терапії, можуть суттєво впливати на досягнення результату.

Особливої гостроти питання строків набуває в умовах гібридної війни, коли психологічна допомога часто надається військовослужбовцям, цивільним особам, що пережили травматичні події, внутрішньо переміщеним особам. У таких випадках затримка в наданні психологічної допомоги може мати серйозні наслідки, включаючи поглиблення психоемоційної кризи, розвиток посттравматичного стресового розладу (ПТСР), порушення соціальної адаптації. Однак, при розгляді спорів щодо несвоєчасного виконання договорів психологічної допомоги необхідно враховувати й форс-мажорні обставини, які можуть бути спричинені військовими діями, порушенням логістичних ланцюгів, евакуацією фахівців або обмеженим доступом до засобів зв'язку, що унеможливорює надання допомоги в заплановані строки.

Отже, строки можуть бути предметом спору за несвоєчасне виконання договорів психологічної допомоги, особливо якщо замовник поніс негативні наслідки через затримку або порушення домовленостей. Проте такі спори мають складну доказову базу, оскільки ефективність та своєчасність психологічної допомоги можуть залежати від багатьох факторів, включаючи об'єктивні та суб'єктивні обставини. Умови гібридної війни значно ускладнюють ситуацію, адже військові дії, евакуація та технічні перешкоди можуть унеможливлювати дотримання строків, що має враховуватися при оцінці відповідальності сторін.

Як зазначається у науковій літературі, договір про надання психологічних послуг «належить до договорів про надання послуг у системі цивільно-правових зобов'язань. Цей договір є основним, двостороннім, консенсуальним (проте він може бути і реальним, про що має бути прямо зазначено в договорі). Вказаний договір

може бути укладений як на користь сторін, так і на користь третіх осіб»¹.

Таким чином, договір психологічної допомоги в умовах гібридної війни є специфічним видом договору про надання послуг, який має свої особливості щодо предмета, виконавців, правових вимог до надавачів послуг, а також гарантій конфіденційності та професійної відповідальності. Його регулювання потребує комплексного підходу, що поєднує цивільно-правові норми з положеннями спеціального законодавства у сфері охорони психічного здоров'я, соціального захисту населення тощо.

Додатково слід звернути увагу на те, що психологічна допомога має адаптуватися до специфічних умов воєнного конфлікту та враховувати ці складні ситуації, з якими стикаються різні групи населення. Безперечно необхідно розширювати доступність безоплатної психологічної допомоги, створювати кризові центри та гарячі лінії, забезпечувати підготовку спеціалістів з урахуванням воєнної специфіки та сприяти розвитку підходів до подолання наслідків психотравмуючих подій. Важливим напрямом є також розвиток альтернативних методів надання психологічної допомоги, таких як дистанційне консультування, використання психотерапевтичних програм через інтернет-платформи, а також застосування інноваційних технологій, таких як віртуальна реальність (VR) для відновлення психічного здоров'я постраждалих.

Дистанційне консультування вже активно використовується в Україні в рамках програми «Телефон довіри» для надання психологічної допомоги. Є доволі багато сайтів, телеграм-каналів, ютуб-каналів², чат-ботів та інших платформ, які забезпечують безкоштовну психологічну допомогу. Наприклад, Gen.Ukrainian. Подолання психологічних травм у дітей³, Лінія довіри. Чат з консультантом⁴, Розкажи мені. Онлайн-платформа безкоштовної психологічної допомоги⁵,

¹ Керученко О. С. Цивільно-правова характеристика договору про надання психологічних (психотерапевтичних) послуг. *Право і суспільство*. 2017. № 1. Ч. 2. С. 67.

² Лена Адамова. Психосоматолог. Ютуб-канал. URL: <https://youtube.com/@adamovalena?s=i=OglztQ8rinkneXbo>.

³ Gen.Ukrainian. Подолання психологічних травм у дітей. URL: <https://genukrainian.com.ua/#rec481517017>.

⁴ Лінія довіри. Чат з консультантом. URL: https://dovira.online/chat?gclid=EAiaIQobChM3cn3z8H3gAMV3gJ7Ch1eXQATEAAYASAAEgKI0PD_BwE.

⁵ Розкажи мені. Онлайн-платформа безкоштовної психологічної допомоги. URL: <https://tellme.com.ua/>.

Еломія. Психологічна терапія від штучного інтелекту. Чат-бот¹, UA Mental Help², Поруч³, Антипаніка⁴ тощо.

Однак, це лише декілька прикладів. Крім того, важливо створити юридичні умови для розвитку цієї сфери. Наприклад, необхідно допрацювати законодавство у напрямку закріплення права на використання телемедицини⁵, зокрема в сфері психології, для осіб, які перебувають на тимчасово окупованих територіях або не мають доступу до медичних установ через обмеження під час війни. Це питання може бути вирішено через прийняття закону «Про телемедицину», в якому можна передбачити додаткові норми для надання психологічної допомоги у дистанційному форматі.

Альтернативні методи, такі як арттерапія, музикотерапія, а також використання психотерапевтичних технологій через віртуальну реальність, можуть також бути впроваджені у рамках договорів про психологічну допомогу. Враховуючи специфіку війни, особливо важливо розвивати методи, які враховують культурні особливості різних регіонів України та здатні досягти широкої аудиторії, включаючи внутрішньо переміщених осіб.

Таким чином, розвиток альтернативних методів надання психологічної допомоги може стати важливим елементом у забезпеченні психологічної допомоги в умовах війни, а також значно розширити можливості договірних відносин у цій сфері.

Ще однією з ключових проблем у наданні психологічної допомоги є обмежений доступ до неї для різних категорій осіб. Зокрема, на сьогоднішній день доступ до безоплатної психологічної допомоги обмежується певними категоріями громадян⁶. Однак, реалії гібридної

¹ Еломія. Психологічна терапія від штучного інтелекту. Чат-бот. URL: https://t.me/elomia_ua_bot

² UA Mental Help. URL: <https://www.uamentalhelp.org/>.

³ Поруч. Онлайн група підтримки підлітків, батьків та вчителів. URL: <https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSeWB2F8Y1GzBrQ2oBXHlkOm5fatZgA6PgWPrfgX2gy5Vt3gxQ/viewform>.

⁴ Антипаніка. URL: https://t.me/+Tuk7MUV_5PVhMDQ6.

⁵ Про затвердження нормативних документів щодо застосування телемедицини у сфері охорони здоров'я: Наказ Міністерства здоров'я України від 19.10.2015 № 681. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1400-15#Text>.

⁶ Порядок та умови надання психологічної допомоги ветеранам війни, членам їх сімей та деяким іншим категоріям осіб, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 29.11.2022 р. № 1338 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 04.12.2023 р. № 1270). П. 1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1338-2022-%D0%BF#Text>.

війни показують, що багато людей, які зазнають серйозних психічних травм, не мають можливості отримати належну допомогу. Це стосується, зокрема, цивільних осіб, які проживають на територіях, підконтрольних ворогу, або постраждали від наслідків війни, але не є безпосередніми учасниками бойових дій.

Крім того, необхідно активно працювати над розширенням програм психологічної допомоги для людей, які постраждали внаслідок гібридної війни. Це може бути досягнуто через фінансування програм психологічної підтримки з державного бюджету, а також через співпрацю з міжнародними організаціями, зокрема, з Програмою розвитку ООН (ПРООН) та Міжнародним Комітетом Червоного Хреста (МКЧХ), які вже мають досвід надання допомоги в умовах збройних конфліктів. Водночас, ці програми повинні мати правове підґрунтя, яке забезпечить доступ до безоплатної психологічної допомоги для всіх постраждалих осіб.

Наразі державне фінансування договорів психологічної допомоги є обмеженим і здебільшого реалізується через програми міжнародної технічної допомоги. Наприклад, програма психологічних консультацій UA Mental Help стала можливою завдяки щедрій підтримці донорів, серед яких Ukrainian National Women's League of America, Americares, Danish Church Aid і Norwegian Church Aid. Проте відсутність чітких законодавчих норм щодо механізмів фінансування психологічної допомоги ускладнює її масштабування. У цьому контексті необхідно розширити бюджетне фінансування відповідних програм, включивши психологічну допомогу до обов'язкового переліку соціальних послуг, що гарантуються державою на безоплатній основі для постраждалих унаслідок воєнних дій.

Окремим напрямом фінансування договорів психологічної допомоги має стати створення оновлених механізмів залучення міжнародної технічної допомоги та грантових програм. Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Про створення єдиної системи залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги»¹, держава має право залучати кошти міжнародних організацій для реалізації програм соціального захисту населення, однак

¹ Про створення єдиної системи залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги: Постанова Кабінету Міністрів України від 15.02.2002 р. № 153. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/153-2002-%D0%BF#Text>.

нині відсутні конкретні процедури використання таких коштів для фінансування психологічної допомоги в умовах війни. У цьому аспекті варто розробити нормативно-правовий акт, який би визначав порядок отримання та розподілу міжнародної фінансової допомоги для забезпечення роботи центрів кризової психологічної підтримки, програм реабілітації військових та цивільних, а також проєктів із соціальної адаптації осіб, які пережили полон або тортури тощо.

Ще одним аспектом є правова невизначеність у питанні страхового покриття договорів психологічної допомоги, що актуалізується в умовах воєнного стану та масштабного переміщення населення. Психологічна допомога на зараз залишається поза чітко визначеною системою страхового фінансування. Це створює додаткові ризики для осіб, які потребують підтримки, оскільки фінансовий тягар надання послуг часто лягає на самих отримувачів або гуманітарні організації, які працюють в умовах нестабільного фінансування.

Додатковим механізмом підтримки може стати розширення програм пільгового страхування для осіб, які отримують психологічну допомогу. У США, наприклад, діє спеціальна програма фінансування психосоціальної підтримки для ветеранів через систему державного страхування VA Health Care¹, що дозволяє фінансувати не лише консультації, а й довготривалу реабілітацію. В Україні доцільно розглянути можливість включення психологічної допомоги до програми медичного страхування для ветеранів та осіб, що постраждали від війни, що потребуватиме внесення змін до Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування»².

Одним із перспективних напрямків також є запровадження механізму державного субсидування договорів психологічної допомоги через створення спеціального фонду на рівні державного бюджету. Це дозволить не лише покращити фінансування сфери психологічної допомоги, але й зменшити навантаження на волонтерські та гуманітарні організації, які часто забезпечують критично необхідні послуги без належної підтримки держави.

Таким чином, запровадження механізмів державного контролю та підтримки договорів психологічної допомоги потребує підходу,

¹ VA Health Care. URL: <https://www.va.gov/health-care/>.

² Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 23.09.1999 р. № 1105-XIV; станом на 01.01.2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14#Text>.

який буде включати створення спеціального фонду для фінансування психологічної допомоги, розширення механізмів міжнародної фінансової підтримки, запровадження ліцензування психологічних послуг та включення психологічної підтримки до системи державного страхування. Усе це сприятиме підвищенню якості таких послуг, забезпеченню їхньої доступності для осіб, які постраждали від війни, та створенню ефективної системи контролю за реалізацією договорів психологічної допомоги в умовах гібридної війни.

Окрім вищезазначених пропозицій щодо покращення надання психологічної допомоги, можна розглянути також моделі державно-приватного партнерства у сфері надання психологічних послуг. Державний сектор був би значно підкріплений щодо надання необхідного обсягу психологічної допомоги, особливо в умовах гібридної війни, тому що потреби населення тільки значно зростають. Тому важливим аспектом вдосконалення договірних відносин у цій сфері є розвиток державно-приватного партнерства, яке дозволяє залучити як державні, так і приватні ресурси для ефективного надання таких послуг.

Державно-приватне партнерство у сфері психологічної допомоги може реалізовуватися через укладання договорів між державними органами та приватними клініками, психологічними центрами та іншими установами, що надають кваліфіковану психологічну допомогу. Такий підхід дозволить значно розширити коло осіб, які отримують необхідні послуги, та покращити їх якість завдяки залученню висококваліфікованих фахівців і використанню сучасних технологій.

Науковці зазначають, що «з огляду на існуючі та найбільш поширені у світовій практиці механізми державно-приватного партнерства, в їх основі завжди лежить залучення на засадах партнерства ресурсів приватного сектору (гроші, обладнання, технологія, досвід, відповідальність тощо) із одночасним переведенням на нього ключових ризиків. Однак це не знімає з органів державної влади відповідальності за такі умови надання медичних послуг, як тарифи, якість та їх перелік тощо. За ними також зберігається функція контролю у відповідності до інтересів місцевої громади»¹.

¹ Попов М., Комаровський І., Супрунець Д. Державно-приватне партнерство в сфері охорони здоров'я. *Теоретичні та прикладні питання державотворення*. 2025. Вип. 33. С. 77. DOI: 10.35432/tisb332025323996.

Окрім того, важливо розробити моделі державно-приватного партнерства, які дозволяють організаціям надавати психологічну допомогу в межах соціальних проектів, спрямованих на реабілітацію постраждалих від війни. Вони можуть передбачати часткове фінансування державою послуг, а також безкоштовне або пільгове надання психологічної допомоги для найбільш вразливих категорій громадян.

Таким чином, державна підтримка таких партнерств є важливим елементом у забезпеченні доступу до психологічної допомоги в умовах гібридної війни, а приватні установи можуть забезпечити ефективність надання послуг, включаючи використання інноваційних методів роботи.

Висновки

Таким чином дослідження щодо договорів психологічної допомоги в умовах гібридної війни свідчить про їхню значущість як для окремих громадян, так і для суспільства загалом. Ці договори не лише регулюють правовідносини між надавачами та отримувачами психологічних послуг, а й відіграють критичну роль у забезпеченні психосоціальної стійкості населення в умовах воєнного конфлікту. Їхнє правове регулювання охоплює широкий спектр питань: від визначення статусу виконавців і механізмів контролю якості надання послуг до встановлення гарантій захисту прав клієнтів та професійної відповідальності психологів. У цьому контексті особливого значення набуває запровадження державного регулювання, сертифікації фахівців, а також розробка типових договорів, які враховують специфіку надання психологічної допомоги в умовах гібридної війни.

Разим з тим, необхідність законодавчого вдосконалення регулювання договорів психологічної допомоги є очевидною. Важливим кроком у цьому напрямку є розробка окремого закону «Про психологічну допомогу», який би встановлював чіткі критерії надання таких послуг, кваліфікаційні вимоги до фахівців, гарантії якості та механізми відповідальності.

Значення договорів психологічної допомоги в умовах гібридної війни виходить далеко за межі індивідуального консультування та набуває стратегічного характеру для суспільства та держави загалом.

лом. Такі договори є не лише правовим інструментом регулювання взаємодії між психологами та їхніми клієнтами, але й важливим механізмом забезпечення національної безпеки, соціальної стабільності та реабілітації осіб, які постраждали від воєнного стресу, інформаційного тиску, внутрішнього переміщення, втрати близьких тощо. Психологічна допомога сприяє збереженню психологічної стійкості населення, адаптації до складних обставин та зниженню рівня дестабілізації, який є однією з ключових цілей гібридної агресії. Саме тому розвиток правового регулювання цих договорів, їхня стандартизація та державне і приватне партнерство щодо їх якісної реалізації, мають стати одним із пріоритетів у забезпеченні комплексної відповіді на загрози гібридної війни.

Ключові слова: право, цивільне право, договір, договір психологічної допомоги, ознаки договору психологічної допомоги, особливості виконання договорів психологічної допомоги, психологічна допомога, види психологічної допомоги, психологічне здоров'я, охорона психічного здоров'я, гібридна війна